

Toolkit

Inzamelweek: ongebruikte geneesmiddelen
terug naar de apotheek

Versie september 2020

Deze toolkit maakt integraal onderdeel uit van het rapport “Ongebruikte geneesmiddelen terug naar de apotheek: effecten van een pilot inzamelweek”. Dit rapport is opgesteld in opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), in het kader van de voorbereiding van een bewustwordingscampagne voor burgers en zorgverleners over een correcte omgang met geneesmiddelresten. Een concreet middel daartoe is het organiseren van een inzamelweek van geneesmiddelresten in de apotheek met behulp van deze toolkit. De inzamelweek valt samen met de Week van Ons Water.

COLOFON

Dit is een gezamenlijke uitgave van:

- MediSchoon, Water Stewardship Academy (EWS), Leeuwarden. Auteurs: Emmie de Vries, Tom Vereijken
- Instituut Verantwoord Medicijngebruik (IVM), Utrecht. Auteur: Hanneke Zwikker
- Coalitie duurzame farmacie (verenigd in Vereniging Innovatieve Geneesmiddelen (VIG)/ Biosimilars en generieke geneesmiddelenindustrie Nederland (Bogin)/ Nederlandse Vereniging van de Farmaceutische Industrie van Zelfzorggeneesmiddelen en Gezondheidsproducten (Neprofarm))/ Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Pharmacie (KNMP)), Den Haag. Auteur: Brigit van Soest-Segers

De toolkit is opgesteld met dank aan en met de medewerking van:

- KNMP, Den Haag: Annemieke Horikx en Dirk Stobbe
- Alliance Healthcare, 's-Hertogenbosch: Annelies de Lange
- BENU Apotheek, Maarssen: Marius van der Plas
- Farmaceutisch Bureau Amsterdam (FBA), Amsterdam: Bob de Dood
- Kennisimpuls Waterkwaliteit (KWR), Nieuwegein: Nicolien van Aalderen, Stefan Koops en Stefanie Salmon
- Logistics Community Breda (LCB), Breda: Cathaline Visser
- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Den Haag: Marc de Rooy
- Ons Water, Den Haag: Rosanne Kroezen en Richard Flipse
- Service Apotheek, 's-Hertogenbosch: Emma Vogels
- Waterschap Aa en Maas, 's-Hertogenbosch: Janneke Sniijders
- Waterschap Noorderzijlvest, Groningen: Carli Aulich

September 2020

Copyright

Deze toolkit is ontwikkeld door Medischoon, IVM en de coalitie Duurzame Farmacie, in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, in samenwerking met de KNMP, Ons Water en bovengenoemde organisaties.

De betrokken organisaties hebben de grootst mogelijke zorg besteed aan het tot stand komen van deze uitgave. Aan de inhoud hiervan kunnen geen rechten worden ontleend. Wij zijn niet aansprakelijk voor directe of indirecte schade die het gevolg is van het gebruik van de informatie die door middel van deze uitgave is verkregen.

Niets uit deze uitgave mag worden gebruikt zonder vooraf gekregen toestemming van de auteurs.

Inhoudsopgave

Introductie op de toolkit	1
<i>Voor wie?.....</i>	<i>1</i>
<i>Waarom aandacht voor geneesmiddelresten?.....</i>	<i>1</i>
<i>Inzamelweek.....</i>	<i>2</i>
<i>Situatie omtrent een virusuitbraak .....</i>	<i>2</i>
Algemene informatie over de inzamelweek.....	3
<i>Doelen.....</i>	<i>3</i>
<i>Wanneer? .....</i>	<i>3</i>
<i>Waar kunt u meer informatie vinden?.....</i>	<i>3</i>
<i>Vragen? .....</i>	<i>3</i>
Het stappenplan.....	4
<i>Overzicht van de stappen.....</i>	<i>4</i>
<i>Uitwerking van de stappen .....</i>	<i>5</i>
Bijlagen: (voorbeelden van) communicatiemiddelen	10
<i>Bijlage A - Standaard persbericht voor lokale/regionale media.....</i>	<i>11</i>
<i>Bijlage B - Poster.....</i>	<i>12</i>
<i>Bijlage C - Narrowcasting .....</i>	<i>13</i>
<i>Bijlage D - Video.....</i>	<i>14</i>
<i>Bijlage E - Bericht op website & social media .....</i>	<i>15</i>

Introductie op de toolkit

Voor wie?

Deze toolkit is primair bedoeld voor apothekers/apotheekteams (verder aangeduid als: apothekers) die extra aandacht willen besteden aan het inzamelen van ongebruikte geneesmiddelen tijdens een gezamenlijke inzamelweek. De toolkit bevat:

- **een stappenplan voor het inrichten van een inzamelweek** van ongebruikte geneesmiddelen die elk jaar doorgaans in het najaar (oktober) in de Week van Ons Water¹ plaatsvindt. Het stappenplan is ook te gebruiken tijdens een andere periode waarin extra aandacht is voor de effecten van geneesmiddelresten op het milieu;
- **een wegwijzer naar alle communicatiemiddelen** en achtergrondinformatie die via verschillende websites (knmp.nl, onswater.nl, medicijnresten.org) ter beschikking worden gesteld. De communicatiemiddelen voor apothekers worden beschikbaar gesteld via www.knmp.nl en in deze toolkit.

Bent u geen apotheker? Maar wilt u wél extra aandacht vragen voor het inzamelen van ongebruikte geneesmiddelen tijdens de inzamelweek? Kijk dan op www.onswater.nl/onderwerpen/toolbox. Daar vindt u communicatiemiddelen om in te zetten. Wij raden u aan om ook stap 4 van het stappenplan uit deze toolkit te lezen.

Waarom aandacht voor geneesmiddelresten?

Goede en veilige geneesmiddelen zijn van levensbelang. Geneesmiddelen zijn onmisbaar voor miljoenen Nederlanders, maar er is zorg over de resten ervan in het milieu. Dit omdat de geneesmiddelresten na gebruik door de patiënt via het riool in het oppervlaktewater terecht komen. En daarnaast omdat burgers en zorgverleners geneesmiddelen soms door het toilet en gootsteen spoelen. Een deel van de medicijnresten in water kunnen een negatief effect hebben op waterdieren en op de kwaliteit van de bronnen voor drinkwater. Daarnaast worden in de zorg nog steeds veel geneesmiddelen verspild en dit afval komt mogelijk weer in het milieu terecht.

Een belangrijk handelingsperspectief voor burgers is dat zij aan de apotheek de juiste informatie verstrekken over hun geneesmiddelgebruik. Maar ook dat zij hun ongebruikte geneesmiddelen terug kunnen brengen bij de apotheek of milieustraat. Gebruikte geneesmiddelen zijn namelijk Klein Chemisch Afval (KCA). Ze mogen niet in het milieu en/of riool belanden, maar dat gebeurt nu wel. Uit een pilot onder 700 patiënten bleek dat 17,5% van de mensen niet weet dat (vloeibare) geneesmiddelen niet door de gootsteen of toilet mogen.

Geneesmiddelresten die ingezameld zijn via de apotheek of milieustraat worden door de afvalverwerker op verantwoorde wijze verwerkt in speciale verbrandingsovens, waarbij reinigingsinstallaties de afvalgassen zuiveren die daarbij vrijkomen.

---

¹ De Week van Ons Water is een initiatief van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Rijkswaterstaat, de Unie van Waterschappen, het IPO, de VNG, de Vewin, het Deltaprogramma en alle waterschappen, provincies, gemeenten en waterbedrijven. Deze organisaties willen Nederlanders bewuster maken van het bijzondere van water. Door te laten zien wat er aan watermanagement gebeurt in Nederland en bij mensen in de buurt. Door te laten zien wat er nodig is voor de toekomst, want we zijn nooit klaar met ons water. En door tips te geven wat men zelf kan doen. Want hoe beter we voor ons water zorgen, hoe meer we ervan kunnen genieten.

Meer achtergrondinformatie over geneesmiddelresten in het milieu is te vinden op de website www.medicijnresten.org.

Inzamelweek

De Week van Ons Water wordt doorgaans in mei en oktober gehouden. Tijdens deze week wordt extra aandacht gevraagd voor het inzamelen van ongebruikte geneesmiddelen in de apotheek. Gebruikers van geneesmiddelen spelen namelijk een belangrijke rol in het terugdringen van geneesmiddelverspillingen en geneesmiddelresten in het milieu. **De centrale boodschap** is van de inzamelweek is:

*Medicijnen over?
Laat het milieu niet in de steek,
lever ze in bij je apotheek!*

U kunt deze boodschap helpen uitdragen door aan te haken op deze inzamelweek.

Situatie omtrent een virusuitbraak

Tijdens een virusuitbraak als die van COVID-19 blijft de (volks)gezondheid uiteraard voorop staan. De KNMP heeft op haar website extra voorzorgsmaatregelen voor veilig inzamelen van geneesmiddelresten vermeld.

Algemene informatie over de inzamelweek

Wilt u een inzamelweek van ongebruikte geneesmiddelen organiseren in uw apotheek? Tijdens de inzamelweek vraagt u uw patiënten via diverse mediakanalen om hun ongebruikte geneesmiddelen in te leveren bij uw apotheek. Deelname is geheel vrijwillig.

Doelen

Inleveren ongebruikte geneesmiddelen bij de apotheek verhogen.

Meer bewustwording creëren over manier van weggooien ongebruikte geneesmiddelen; niet door gootsteen en toilet.

Aandacht vragen voor therapietrouw en goed gebruik; immers ook belangrijk in het kader van milieu.

Meer aandacht vragen voor verspilling van geneesmiddelen ten behoeve van het milieu; afleveren op maat is hierbij belangrijk.

Invulling geven aan de maatschappelijke rol van de apotheker op gebied van duurzaamheid.

Wanneer?

Tijdens de Week van Ons Water. Houdt de website van de KNMP (www.knmp.nl) in de gaten voor actuele informatie over de inzamelweek. Zie ook de tijdsplanning bij het stappenplan.

Waar kunt u meer informatie vinden?

www.knmp.nl: informatie die apotheken, naast deze toolkit, nodig hebben om mee te doen aan de inzamelweek, het downloaden van communicatiemiddelen.

www.onswater.nl/medicijnresten: informatie gericht op het publiek. Tevens zijn hier de communicatiemiddelen te vinden voor (zorg)partijen, die ook willen meehelpen met het bewustmaken van publiek en zorgverleners over een correcte omgang met geneesmiddelresten (zie www.onswater.nl/onderwerpen/toolbox).

www.medicijnresten.org: achtergrondinformatie over de effecten van geneesmiddelresten in het water en wat elke partner in de keten, van geneesmiddelbedrijf, zorgprofessional, gemeente, waterbedrijf tot aan de patiënt concreet kan doen.

Vragen?

Apothekers kunnen hun vragen stellen via e-mail: communicatie@knmp.nl of telefoon: 070-3737373.

Andere zorgverleners of (zorg)partijen kunnen een e-mail sturen naar info@duurzamefarmacie.nl.

Het stappenplan

Het stappenplan omvat verschillende activiteiten om de inzamelweek in uw apotheek in te richten. Wilt u meedoen aan de inzamelweek, voer dan **minstens stap 1 tot en met stap 3** uit. Stappen 4 tot en met 6 zijn additioneel uitvoerbaar. NB: het is mogelijk om naar eigen keuze bepaalde activiteiten uit het stappenplan wel of niet te doen. **Echter, hoe uitgebreider u aandacht besteedt aan uw deelname, hoe meer patiënten u bewust kunt maken van een correcte omgang met geneesmiddelresten en van gepast geneesmiddelgebruik.**

Hieronder ziet u het overzicht van de stappen, met de bijbehorende tijdsplanning en geschatte tijdsinvestering. Op de volgende pagina's vindt u een uitwerking van de stappen.

Overzicht van de stappen

Doorloop stap 1 t/m stap 3, de overige stappen (stap 4 t/m 6 op pagina 7) zijn additioneel uitvoerbaar.

Stappen	Indicatie van tijdsplanning en acties	Tijdsinvestering
Stap 1	<u>1 maand van tevoren:</u> Maak afspraken met gemeente over ophalen van extra tonnen met geneesmiddelfafval tijdens de inzamelweek. Heeft u nog geen afspraken met de gemeente over het ophalen van geneesmiddelfafval? Neem contact op met Medischoon	2 uur
Stap 2	<u>2 weken van tevoren:</u> Aankondiging inzamelweek bij uw patiënten: download het standaard persbericht vanaf www.knmp.nl , of zie de toolkit. Stuur het persbericht naar uw (lokale/regionale) media	2 uur
Stap 3	<u>1 week van tevoren en tijdens inzamelweek:</u> Download of bestel de (digitale) communicatiemiddelen vanaf www.knmp.nl en zet ze in: <ul style="list-style-type: none"> • poster ophangen in apotheek • narrowcasting in apotheek • video (vindplek: zie toolkit) • bericht op website/social media (toolkit)	2 uur

Voorbeelden van de communicatiemiddelen treft u achterin deze toolkit. Geef patiënten tijdens de inzamelweek ook de juiste inzamelinstructies

Stap 4	<u>1 maand van tevoren:</u> Benader lokale/regionale partners waar u contact mee heeft, zoals: <ul style="list-style-type: none"> • (thuis)zorginstellingen • ziekenhuizen • huisarts • gezondheidsinstellingen • gemeente • waterschappen <p>U kunt hen vragen om ook bij te dragen aan bewustwording van burgers/zorgverleners over een correcte omgang met geneesmiddelresten, via inzet van de communicatiemiddelen</p>	3 uur
Stap 5	Voer <u>tijdens de inzamelweek</u> een baliegesprek met patiënten die geneesmiddelen komen terug brengen	2 uur per dag
Stap 6	Houd bij <u>tijdens de inzamelweek</u> wat uw ervaringen en opmerkingen zijn. Foto's en korte video's mogen ook. Stuur deze naar info@duurzamefarmacie.nl	2 uur

Uitwerking van de stappen

Stap 1 – Maak afspraken met de gemeente over ophalen van extra tonnen geneesmiddelfafval

Tijdens de inzamelweek kan de hoeveelheid teruggebrachte medicatie groter zijn. Uw apotheek heeft dus extra tonnen nodig. Dit extra afval moet ook worden opgehaald door de gemeente. Als het goed is, heeft u zelf afspraken met de gemeente: neem daarom contact op met uw gemeente over hoe dit te regelen tijdens de inzamelweek.

Nog geen afspraken met de gemeente? Neem contact op met Medischoon

Normaliter worden geneesmiddelresten door de afvalverwerker periodiek opgehaald, namens de gemeente. De gemeente is namelijk wettelijk verantwoordelijk voor de juiste afvalverwerking van ongebruikte geneesmiddelen. De apotheker heeft daar geen kosten aan; die neemt de gemeente voor haar rekening. In enkele gemeenten hebben apotheken nog geen afspraken met de gemeente. Het programma 'MediSchoon' kan dan eventueel uitkomst bieden. Het programma bevordert de afstemming apotheker-gemeente-afvalverwerker (www.medischoon.info). MediSchoon werkt daarbij samen met waterschappen, brancheorganisaties, drinkwaterbedrijven, ziekenhuizen, etc. om een juiste afvalverwerking van ongebruikte geneesmiddelresten zo snel mogelijk te regelen. Dus neem contact op met MediSchoon door een e-mail te sturen naar contact@medischoon.info als u nog geen (of onduidelijke) afspraken met uw gemeente heeft.

Het zelf vervoeren van geneesmiddelresten naar de Klein Chemisch Afval-inleverplek van de gemeente raden we af. De geneesmiddelresten worden gezien als bedrijfsafval en er zijn beperkingen voor het vervoer daarvan.

Stap 2 – Aankondiging inzamelweek bij uw patiënten: stuur een persbericht

Laat uw patiënten tijdig weten dat u meedoet met de inzamelweek. Stuur twee weken van tevoren een persbericht naar de lokale/regionale media. Een standaard persbericht kunt u daarvoor downloaden via www.knmp.nl. U ziet het persbericht ook achterin deze toolkit (Bijlage A - Standaard persbericht voor lokale/regionale media).

Stap 3 – Inzet communicatiemiddelen

Zet diverse communicatiemiddelen in binnen uw apotheek vlak voordat de inzamelweek start:

- poster ophangen in apotheek (Bijlage B - Poster)
- narrowcasting in apotheek (Bijlage C - Narrowcasting)
- video (Bijlage D - Video) voor in apotheek of op website
- bericht op website/social media (Bijlage E - Bericht op website & social media)

Hiernaast kunt u uw patiënten op de hoogte brengen via mailings die u toch al doet in kader van herhaalrecepten.

De communicatiemiddelen zijn ontwikkeld door de KNMP in samenwerking met Ons Water. De video is gemaakt door Logistics Community Brabant. De poster en de narrowcasting zijn te bestellen en/of te downloaden vanaf www.knmp.nl. De video voor publiek over het belang van het terugbrengen van geneesmiddelresten naar de apotheek of milieustraat is te vinden op YouTube:

<https://youtu.be/Pxax1cOGSIk>. U kunt deze video in de apotheek laten zien of op uw website.

Standaard berichten ter gebruik op uw eigen website en/of uw social media vindt u in deze toolkit.

Het inzetten van bovenstaande communicatiemiddelen is essentieel om uw patiënten extra te stimuleren tot het terugbrengen van hun ongebruikte geneesmiddelresten. Bij patiënten bestaat namelijk vaak een drempel: men weet niet zeker of de resten wel teruggebracht mogen worden, men wil niet ten overstaan van andere patiënten weggestuurd worden. Of men is bang zich te moeten verantwoorden tegenover de apotheker(sassistente) voor het overblijven van de medicatie. Die drempels kunt u dus wegnemen door in de apotheek duidelijk aan te geven dat de inlevering van geneesmiddelresten juist op prijs wordt gesteld en door de inzameling laagdrempelig te maken. Dat kan bijvoorbeeld via posters, flyers, narrowcasting en/of een retourbox in de apotheekruimte.

Inzamelinstructies

- Vraag patiënten om papieren doosjes en etiketten van de ongebruikte medicijnen te verwijderen alvorens men dit bij de apotheek inlevert.
- Maak duidelijk dat vloeibare medicijnen óók naar de apotheek gebracht kunnen worden.
- Naalden horen in een aparte ton. Verwijs het liefst niet naar milieustraat. Dit omdat het terugbrengen van ongebruikte medicijnen bij de apotheek kan helpen om in het vervolg minder of andere medicijnen mee te geven, zodat er minder verspild wordt.
- Maak duidelijk dat burgers bepaalde materialen juist niet moeten meebrengen naar de apotheek. Denk aan producten die niet apart verwerkt hoeven te worden (zoals verbandmateriaal, nutridrink, zoutoplossing) of waarvan niet de bedoeling is dat ze ingeleverd worden bij apotheken (batterijen).
- Blisters die thuis worden weggegooid horen in het restafval.
- Via een retourbox in de apotheek kunnen patiënten zelf medicijnen scheiden en inleveren.

Zie ook de narrowcast 'Medicijnafval? Lever het in bij de apotheek!' op www.knmp.nl.

NB: Tijdens een virusuitbraak als die van COVID-19 worden extra voorzorgsmaatregelen genomen voor het veilig inzamelen van geneesmiddelresten. Zoals de instructie dat de klant medicijnen in een plastic zak moet aanbieden en deze 24 uur moet laten staan voordat deze naar de apotheek gebracht wordt. Zie de website van de KNMP voor actuele informatie.

Stap 4 – Benaderen regionale partners/zorgverleners

Heeft u contacten met regionale partners zoals (thuis)zorginstellingen, ziekenhuizen, huisarts en/of andere gezondheidsinstellingen, met de gemeente of waterschappen die met geneesmiddelen te maken hebben? U kunt hen vragen om ook bij te dragen aan bewustwording van burgers/zorgverleners over een correcte omgang met geneesmiddelresten. Dat kan via het inzetten van de bij stap 3 genoemde communicatiemiddelen in hun eigen digitale of fysieke omgeving. Stuur de daarvoor een e-mail of een brief waarin u om hun hulp vraagt: u kunt daarvoor onderstaande basistekst (in kader) gebruiken.

Beste [.....],

Apotheek [NAAM] doet mee aan een inzamelweek van ongebruikte geneesmiddelresten in de periode van [... tot ....]. Daarbij roepen we onze patiënten extra op om hun geneesmiddelresten in te leveren. Via onze apotheek wordt het geneesmiddelfal namelijk op een milieuvriendelijke wijze verwerkt. We voorkomen zo dat mensen de resten thuis weggooien of door het toilet spoelen, wat slecht is voor het milieu. We proberen zoveel mogelijk burgers te bereiken over de inzamelweek en hopen dat u, als onze partner, daarbij wilt helpen! Dat kan door uitzetten van communicatiemiddelen. Meer informatie leest u in deze brief.

Waarom aandacht voor geneesmiddelresten?

Goede en veilige geneesmiddelen zijn van levensbelang. Geneesmiddelen zijn onmisbaar voor miljoenen Nederlanders, maar er is zorg over de resten ervan in het milieu. Dit omdat de geneesmiddelresten na gebruik door de patiënt via het riool in het oppervlaktewater terecht komen. En daarnaast omdat burgers (en soms ook zorgpersoneel) geneesmiddelen soms door het toilet en gootsteen spoelen. Een deel van de medicijnresten in water kunnen een negatief effect hebben op waterdieren en op de kwaliteit van de bronnen voor drinkwater. Daarnaast worden in de zorg nog steeds veel geneesmiddelen verspild en dit afval komt mogelijk weer in het milieu terecht.

Een belangrijk handelingsperspectief voor burgers is dat zij hun ongebruikte geneesmiddelen terug kunnen brengen bij de apotheek of milieustraat. Ongebruikte geneesmiddelen behoren tot het Klein Chemisch Afval (KCA). Ze mogen niet in het milieu en/of riool belanden, maar dat gebeurt nu wel. Uit een pilot bleek dat 17,5% van de mensen die geënquêteerd zijn in de openbare apotheek niet weet dat (vloeibare) geneesmiddelen niet door de gootsteen of toilet mogen.

Geneesmiddelresten die ingezameld zijn via de apotheek of milieustraat worden door de afvalverwerker op verantwoorde wijze verwerkt in speciale

verbrandingsovens, waarbij reinigingsinstallaties de afvalgassen zuiveren die daarbij vrijkomen.

Meer achtergrondinformatie over geneesmiddelresten in het milieu is te vinden op de website www.medicijnresten.org, www.onswater.nl en www.knmp.nl.

Inzamelweek

Het is dus belangrijk dat burgers hun ongebruikte geneesmiddelen terug kunnen brengen bij de apotheek of milieustraat. Tijdens 'De Week van Ons Water' (www.weekvanonswater.nl) vragen we daar extra aandacht voor, door middel van een inzamelweek. De centrale boodschap die we uitdragen, is:

*Medicijnen over?
Laat het milieu niet in de steek,
lever ze in bij je apotheek!*

We brengen de burgers op de hoogte van de inzamelweek door bijvoorbeeld inzet van posters, narrowcasting, een video en berichten op onze website en social media.

U kunt helpen: inzetten communicatiemiddelen

Uw organisatie kan de inzamelweek ondersteunen door óók deze communicatiemiddelen te plaatsen in uw eigen digitale en/of fysieke omgeving. Burgers worden op deze manier via diverse wegen op de hoogte gesteld van de inzamelweek. U kunt de communicatiemiddelen vinden op de website van Ons Water: www.onswater.nl/onderwerpen/toolbox. De inzamelweek vindt plaats van [... tot ...]: u kunt de communicatiemiddelen het beste twee weken vóór de start van de inzamelweek plaatsen.

Heeft u vragen? Neem dan contact op met [NAAM APOTHEEK], via [.....].

Wij danken u hartelijk voor uw hulp!

Met vriendelijke groeten,

[NAAM APOTHEKER]

Stap 5 – Baliegesprek voeren met patiënt

U kunt het inlevermoment van de patiënt gebruiken als contactmoment. U kunt laagdrempelig en niet-beschuldigend in gesprek gaan met de patiënt om te achterhalen waarom men geneesmiddelen overhoudt. Het doel van dit contactmoment is het op maat maken van de uitgifte aan de patiënt, waardoor de patiënt in het vervolg minder geneesmiddelen overhoudt. Zo gaan we verspilling tegen.

Dit gesprek kan, afhankelijk van de vragen, 5 tot 30 minuten duren. U kunt actief aansturen op het inplannen van een apart vervolgesprek op een later moment.

U kunt terplekke aan de balie de volgende **vragen stellen** aan de patiënt:

1. Is de medicatie die u terugbrengt van uzelf of van iemand anders?
2. Wat is de reden dat de medicatie over is? Kunnen wij hierbij helpen?
3. Is stoppen van de medicatie doorgegeven aan de voorschrijver van de medicatie? *(Ook voor de voorschrijver is het belangrijk om te weten of u gestopt bent met de medicatie)*
4. Mag ik uw retour registreren?
5. Heeft u behoefte aan een vervolgesprek? Zo ja, dan plan ik dat gesprek op een later moment.

NB:

Als u ondersteuning wilt tijdens de inzamelweek, denk dan bijvoorbeeld aan het inzetten van een (farmacie)student. De student kan de baliegesprekken voeren met de mensen die medicatie komen terugbrengen in uw apotheek. De student kan, indien u dit wenst, ook onderzoek doen naar welke medicatieresten precies worden teruggebracht bij uw apotheek. Voor meer informatie, neem contact op met info@duurzamefarmacie.nl.

Stap 6 – Houdt uw ervaringen bij en stuur ze op

Houd bij tijdens de inzamelweek wat uw ervaringen en opmerkingen zijn. Foto's en korte video's mogen ook. Stuur deze naar info@duurzamefarmacie.nl.

Denk bij het insturen van uw ervaringen en opmerkingen aan aspecten als:

- Waar loopt u tegen aan bij het verzamelen?
- Wat zijn volgens u redenen voor geneesmiddelverspilling?
- Wie heeft er (creatieve) oplossingen?
- En wie heeft mooie foto's of video's van het verzamelen?
- Gebruik op social media de hashtag #inzamelweek2020

Bijlagen: (voorbeelden van) communicatiemiddelen

Bijlage A - Standaard persbericht voor lokale/regionale media.....	11
Bijlage B - Poster.....	12
Bijlage C - Narrowcasting.....	13
Bijlage D - Video.....	13
Bijlage E - Bericht op website & social media.....	15

Medicijnen die u niet meer gebruikt?

Lever ze in!

Heeft u medicijnen in huis die over datum zijn of die u niet meer gebruikt? Lever ze in bij uw apotheek! Uw apotheek verwerkt ongebruikte medicijnen namelijk op een manier die veilig is voor het milieu. En houdt een extra inzamelactie van [...] tijdens 'De Week van Ons Water'. Apotheken en Ons Water willen met deze actie mensen bewust maken hoe zij verantwoord om moeten gaan met ongebruikte medicijnen. Zij vragen daarmee ook aandacht voor verspilling van medicijnen. Levert u uw ongebruikte medicijnen in? Verwijder dan het doosje en etiket met uw persoonlijke gegevens. Vloeibare medicijnen mag u ook inleveren.

Bijlage C - Narrowcasting

Op de website van de KNMP staan verschillende narrowcastings, zie <https://www.knmp.nl/praktijkvoering/duurzame-zorg/patienteninformatie-over-verspilling>

MEDICIJNEN OVER?
LAAT HET MILIEU NIET IN DE STEEK EN LEVER ZE IN BIJ JE APOTHEEK.

Hoe?

- Doosjes: alleen de strips
- Flesjes en tubes: verwijder het etiket, voor uw privacy
- Gebruikte naalden: altijd in een naaldencontainer
- Vanwege het coronavirus graag uw medicijnafval eerst 24 uur thuis bewaren in een gesloten zak

Kijk voor meer informatie op onswater.nl/medicijnresten.

Hou ons water gezond, spoel geen medicijnen door.

Rijksoverheid KNMP

HET DOORSPOELEN VAN MEDICIJNRESTEN GEEFT BIJWERKINGEN OP DE NATUUR.

Spoel ze daarom niet door, maar breng ze terug naar de apotheek of een inzamelpunt van de gemeente.

Hou ons water gezond, spoel geen medicijnen door.

Kijk voor meer informatie op onswater.nl.

Verwijdt het verzamingsglas, uw medicijnafval eerst 24 uur thuis bewaren in een afgesloten zak.

Rijksoverheid KNMP

MEDICIJNAFVAL? LEVER HET IN BIJ DE APOTHEEK!

HOE?

- Doosjes: alleen de strips
- Flesjes en tubes: verwijder het etiket, voor uw privacy
- Gebruikte naalden: altijd in een naaldencontainer
- Vanwege het coronavirus graag uw medicijnafval eerst 24 uur thuis bewaren in een afgesloten zak

Veilig medicijngebruik?
Vraag het uw apotheker!

Bijlage D - Video

Bericht website

Medicijnen die u niet meer gebruikt? Lever ze in!

Heeft u medicijnen in huis die over datum zijn of die u niet meer gebruikt? Lever ze bij ons in! Wij verwerken ongebruikte medicijnen namelijk op een manier die veilig is voor het milieu. Samen met 'Ons Water' houden we nu een extra inzamelactie van [... tot en met ...], tijdens 'De Week van Ons Water'. We willen onze patiënten bewust maken hoe zij verantwoord om moeten gaan met ongebruikte medicijnen. En we vragen meteen ook aandacht voor verspilling van medicijnen. Levert u uw ongebruikte medicijnen in? Verwijder dan het doosje en etiket met uw persoonlijke gegevens. Vloeibare medicijnen mag u ook inleveren. Voor meer informatie, kijk op www.onswater.nl/medicijnresten.

Bericht social media

Medicijnen over?

*Laat het milieu niet in de steek,
lever ze in bij je apotheek!*

Extra inzamelactie van [... tot en met ...]. Kijk op www.onswater.nl/medicijnresten voor meer informatie